

TANZİMAT EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Barış KÖSE-Vezirköprü Anadolu Lisesi

Tanzimat Edebiyatı Birinci Dönem

Genel Özellikleri

(1860-1876)

- Tanzimat edebiyatının başlangıcı 1860'ta **Agâh Efendi** ile **Şinasi**'nin beraber çıkardıkları '**Tercüman-ı Ahval**' gazetesidir.
- I. dönem Tanzimat edebiyatı 1876 yılına kadar sürmüştür ve daha sonra II. dönem başlamıştır.
- Birinci dönemin en önemli sanatçıları **Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa**'dır. (**Tanzimat edebiyatının asıl kurucularıdır.**)
- Bu dönemin en çok eser veren sanatçısı **Ahmet Mithat Efendi**'dir.
- Bu dönem; roman, tiyatro, anı, makale, eleştiri, hikâye gibi Batılı tarzda düz yazı türlerinin edebiyatımızda ilk defa yer aldığı bir dönemdir.
- '**Sanat toplum içindir.**' anlayışı hakimdir.
- Tanzimat'ın ilk döneminde özellikle '**vatan, millet, hak, adalet, eşitlik**' gibi konular edebiyatımıza girmiştir.
- Tanzimat'ın ilk dönem sanatçıları Batı kültürünü halka tanıtmaya çalışmışlar, yeniliklere ayak uyduran bir toplumun gelişeceğine inanmışlardır.
- Bu dönemde konuda yenilikler yapılmış ancak **şekilsel özelliklerde Divan edebiyatına bağlı kalmıştır.**
- Ortaya konulan eserler taklit olduğu için teknik yönden zayıftır.
- Edebiyat halk eğitiminde bir araç olarak kullanılmıştır.
- Bu dönemde sanatçılar **en çok romantizmin etkisinde** kalmışlardır. **Şinasi ve Ahmet Vefik Paşa klasisizmin etkisinde** kalmıştır.
- Tiyatro eserleri okunmak için değil, oynanmak içindir.
- **Klasisizm** ve **romantizm** akımı etkilidir.
- İlk dönem **dili sadeleştirme çabalarının yoğun olduğu bir dönem**dir. **Fakat tam başarı sağlanamamıştır.** Bunu Şinasi dışında başarabilen pek sanatçı çıkmamıştır.
- **Fransız edebiyatı** örnek alınmıştır.
- Divan şiiri nazım biçimleri aynen kullanılmış fakat şiirin konusu değişmiştir.
- Genelde aruz ölçüsü kullanılmış, hece ölçüsü de denenmiştir. Fakat hece ölçüsünün kullanımında başarı sağlanamamıştır.
- Bu ilk dönemde etkili olan sanatçılar: **Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Ahmet Vefik Paşa, Ali Bey, Yusuf Kamil Paşa**'dır.

Tanzimat Edebiyatı İkinci Dönem

Genel Özellikleri

(1876-1896)

- Meclis-i Mebusan'ın kapatılması ve Abdülhamit idaresinin baskıcı tutumu birinci dönemin bitmesine neden olmuş ve toplumsal konular yerine bireysel konuların ön plana çıktığı ikinci dönem başlamıştır.
- II. dönem Tanzimat edebiyatı 1876 yılında başlamış, 1896 yılında son bularak yerini Servet-i Fünun topluluğuna bırakmıştır.
- '**Sanat sanat içindir.**' ilkesi benimsenmiştir.
- Divan şiiri nazım biçimleri terk edilmeye başlanmış, Batılı biçimlerin ilk örnekleri verilmiştir.
- '**Güzel olan her şey**'in şiirin konusu olabileceği kabul edilmiş; şiirin konusu genişletilmiştir.
- **Ölüm, karamsarlık, özlem, kurumuş çiçekler** gibi konular işlenmiştir.
- Edebiyat daha çok bireysellikte kullanılmıştır.
- İkinci dönem **Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan ve Samipaşazade Sezai ekolü** olarak kabul edilmiştir.
- İkinci dönem, sanatın politik söylemlere araç edildiği ya da sanat eserleriyle düşünceleri açıklama eğilimlerinin olduğu bir dönem değildir. Bu dönemde sanat eserleri bireyin kendi iç dünyasının dışavurumu şeklinde okuyucuyla buluşmuştur.
- Bu dönemde halka okuma fikrini aşlamak düşüncesi kalmamış, sanat eserlerinde **estetik kaygı ön plana çıkmıştır.** Kullanılan dil ağırlaşmış ve sanatlı bir söyleyişe önem verilmiştir.
- **Gazetenin ilk döneme nazaran bu dönemde etkisi azalmış** ve gazete ilk dönemdeki '**halkın okuma alışkanlığını yükseltmek**' işlevini yitirmiştir. Siyasal ve toplumsal sorunlardan söz etmek yerine basit günlük olaylar aktarılmıştır.
- Bu dönemde **roman** ve **hikâye tekniği gelişme göstermiştir.**
- İkinci dönem tiyatroları oynanmak için değil, okunmak için yazılmıştır.
- **Realizm** ve **natüralizm** akımı etkilidir.
- Dilde sadeleşme düşüncesi bu dönemde etkisini yitirmiş ve sanat eserleri Arapça ve Farsça kelimelerin etkisiyle ağır bir dille yazılmıştır.
- İkinci dönemin önde gelen sanatçıları: **Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan, Samipaşazade Sezai, Muallim Naci, Şemsettin Sami, Nabizade Nazım**'dır.